

Ольга Благоразумова, канд. екон. наук¹

1 – Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків, Україна

Ганна Спащенко²

2 – Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна,
e-mail: annette1985@i.ua

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Olga Blagorazumova, Cand. Sc. (Econ.)¹,

1 – Kharkiv institute of economy and trade, Kharkiv, Ukraine,

Ganna Spaschenko²

2 – Kiev National University of Economics and Trade, Kiev, Ukraine, e-mail: annette1985@i.ua

COMPARISON OF BUSINESS ENTITIES IN THE AREA OF TRADE PROCESS

Мета. Метою цієї статті є дослідження та порівняльний аналіз принципів та характеру діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що діють у сфері організації (сприяння) торговельних процесів.

Методика. У процесі дослідження використано методи теоретичного узагальнення і порівняння (для визначення суб'єктів підприємницької діяльності, тенденцій їхнього розвитку та основних характеристик діяльності), системного аналізу (для виділення принципових ознак порівняння діяльності суб'єктів підприємництва у сфері організації торговельних процесів), аналізу та синтезу (для характеристики суб'єктів торговельного підприємництва за визначеними ознаками).

Результати. У процесі проведеного дослідження визначено чотири типи суб'єктів підприємництва, котрі діють у сфері організації торговельних процесів, надано визначення кожного з них, проаналізовано останні тенденції розвитку кожного досліджуваного суб'єкта. Виявлено сутнісні ознаки порівняння, за якими проводилось дослідження, та здійснено порівняльний аналіз суб'єктів підприємництва у сфері організації торговельних процесів. У результаті виявлено спільні та відмінні риси аналізованих суб'єктів господарювання.

Наукова новизна. Обґрунтовано авторську позицію стосовно вибору понятійного апарату економічних категорій досліджуваної проблеми. Виявлено основні причини, чинники та особливості розвитку кількісних і якісних параметрів суб'єктів торговельного підприємництва. Виділено суттєві ознаки для проведення порівняльного аналізу об'єктів дослідження з метою гармонізації елементів вітчизняної ринкової інфраструктури відповідно до європейських норм. Розкрито тенденції, диспропорції і протиріччя, що склалися у сфері організації торговельних процесів в ході її реформування.

Практична значущість. Отримані результати дозволяють чітко зрозуміти принципові особливості функціонування специфічних суб'єктів торговельного підприємництва для більш повного використання інформації з метою підвищення ефективності діяльності кожного з визначених об'єктів дослідження та розвитку торговельної інфраструктури країни загалом.

Ключові слова: суб'єкти торговельного підприємництва, товарні біржі, оптові ринки сільськогосподарської продукції, торговельні центри, ринки (місцеві ринки).

Постановка проблеми. Українська держава з перших років незалежності заявила про готовність включитися в об'єктивний процес, спрямований на зближення і зрощування національних економічних систем, в основі якого лежить економічний інтерес господарюючих суб'єктів і міжнародний розподіл праці. У грудні 2005 року Україні присвоєно статус країни з ринковою економікою. Тим самим світова спільнота визнала, що в нашій країні, яка в 1991 році заявила про намір будувати і розвивати систему відносин за законами соціальноорієнтованої економіки, достатньою мірою проведені необхідні ринкові перетворення. Таким чином, український уряд створив базу для розвитку національного ринкового господарства та рівноправного входження в міжнародний економічний інтеграційний простір. Однак покращення економічного стану в країні неможливе без дослідження відносин між суб'єктами ринкового господарювання. Особливо це питання набуває актуальності в умовах гармонізації інфраструктури вітчизняного і глобального ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розвитку і функціонування торговельних підприємств, як суб'єктів підприємництва, займаються багато українських (В.В. Апопій, О.М. Азарян, І.О. Бланк, Н.О. Власова, Н.О. Голошубова, Б.В. Гринів, Л.І. Донець, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі та ін.), російських (Д.Е. Давидянц, Л.П. Дашков, В.К. Памбухчиянц тощо) та зарубіжних (К.Р. Макконел, С.Л. Брю, Б. Берман, Д. Еванс та ін.) вчених, проте далеко не всі вони виділяють та докладно визначають суб'єкти підприємництва у сфері організації торгівлі та детально досліджують специфіку їхньої діяльності.

Постановка проблеми. Метою нашого дослідження є порівняльний аналіз особливостей організації та діяльності різних видів суб'єктів підприємництва у сфері організації (сприяння) торговельних процесів – товарних бірж, оптових ринків сільськогосподарської продукції, торговельних центрів і ринків (місцевих ринків). Актуальність визначеної проблеми, неповний ступінь її вивченості, наявність значного кола дискусійних питань щодо поширення ринкових реформ та інституційно-еволюційних перетворень у ринковій інфраструктурі, в тому числі кількісних і якісних характеристик її елементів, визначили мету, завдання і об'єкт дослідження.

Виклад основного матеріалу. Визначити поняття «ринок» як економічну категорію дуже складно. Звернемось до класиків економічної думки, які робили акцент.

У першу чергу на ринок як на систему відносин, механізм і форму організації взаємозв'язків:

– ринок – це сукупність відносин між учасниками обміну, які тісно пов'язані один з одним за допомогою тих чи інших засобів (Р. Барр);

– ринок – це механізм, який зводить разом продавців і покупців окремих товарів і послуг (К. Макконелл, С. Брю);

– ринок – це форма організації економічних взаємозв'язків між економічними агентами з приводу обміну різноманітними благами шляхом купівлі-продажу (Дж. Робінсон).

До умов нормального розвитку ринку відносять:

– рівноправність усіх форм власності;

- економічну свободу і незалежність суб'єктів господарювання;
- наявність конкуренції;
- доступність інформації;
- існування розвинутої інфраструктури ринку.

Таким чином, однією з умов нормального функціонування ринку є існування розвинутої ринкової інфраструктури. Інфраструктура ринку – це сукупність організаційно-правових норм, що опосередковують рух товарів і послуг, або сукупність інститутів, систем, служб, підприємств, які обслуговують ринок і виконують певні функції з визначення нормального режиму його функціонування. Вона включає в себе організаційну, матеріальну, інформаційну та кредитно-розрахункову бази, основними функціями яких є безперебійний й ефективний розвиток ринку.

Найважливішим напрямком раціоналізації ринкової поведінки господарюючих суб'єктів стає цілеспрямоване формування організаційної складової, яка забезпечує прискорення і полегшення продажу товарів. Це, в першу чергу, суб'єкти діяльності, головне призначення яких – створити умови для зустрічі продавців і покупців та здійснення ними акту купівлі-продажу на взаємовигідних умовах.

Кожний вид ринку має власну інфраструктуру. Так, до інфраструктури споживчого ринку входять товарні біржі, торговельні доми, ярмарки, виставки-продажі, підприємства оптової, роздрібною і роздрібно-оптової торгівлі тощо. В українських реаліях підтримку організаційної бази ринкової структури здійснюють насамперед такі суб'єкти господарювання, як біржі, оптові ринки сільсько-господарської продукції, торговельні центри і ринки (місцеві ринки). Вони є представниками підприємництва у сфері організації (сприяння) торговельних процесів в оптовій та роздрібній ланці товароруку [1] і мають специфічні риси, що надає їм можливість опановувати власну частку ринкового бізнес-середовища, але тенденції їхнього розвитку значно різняться. Розглянемо кожен із цих суб'єктів та надамо їхню стислу характеристику, зокрема динаміку їхнього розвитку.

Одним з найважливіших елементів інфраструктури ринку є біржа, зокрема товарна. Згідно чинного законодавства, товарна біржа (англ. commodity exchange) – постійно діючий оптовий ринок чистої конкуренції, на якому за певними правилами здійснюються угоди купівлі-продажу на якісно однорідні і легко взаємозамінні товари. Керуючись інституціональним підходом до визначення економічних категорій, можна охарактеризувати товарну біржу як організацію, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які проводять виробничу і комерційну діяльність. Цей суб'єкт господарювання не вдається до комерційного посередництва і не має на меті одержання прибутку, його призначення – надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообороту та пов'язаних з ним торговельних операцій.

Механізм біржового ринку постійно еволюціонує, залишаючись найбільш ефективним засобом акумуляції й перерозподілу товарних і фінансових ресурсів, надійним джерелом ринкової інформації тощо.

Праобразом товарної біржі прийнято вважати засноване в Брюгге (Нідерланди) у будинку Берза (1409 р.) постійне місце зустрічей купців. Перша організована товарна біржа була створена в Антверпені (1460 р.). Пізніше товарні біржі з'явилися в інших містах Європи (Амстердам, Лондон, Ліон, Тулуза та ін.) [2]. У Російській імперії, до складу якої входила й Україна, біржі виникали переважно в центрах хлібної торгівлі. На українській території торги здійснювались на 11 товарних біржах (Київ, Харків, Одеса, Кременчук, Бердянськ). За часів Радянського Союзу біржова торгівля мала можливість для існування і розвитку тільки у короткий період НЕПу (нової економічної політики). Протягом 90-х років минулого століття загальна кількість вітчизняних бірж сягнула 365 одиниць (на початок 2000 року). Серед них найбільшу питому вагу (40%) становлять товарні і товарно-сировинні біржі [3].

Товарна біржа – це гуртовий, регулярно функціонуючий ринок, де відбувається торгівля товарами за зразками або стандартами, в яких вказано перелік необхідних ознак (якість, сортність тощо). Зараз на товарних біржах у світі продається близько 100 так званих біржових товарів. На їхню частку припадає близько 20% міжнародної торгівлі [4]. Ці товари можна умовно об'єднати в такі групи: енергетична сировина, кольорові і дорогоцінні метали, зернові, насіння олійних культур та продукти їхньої переробки, живі тварини і м'ясо, харчосмакові товари, текстильна і промислова сировина.

Товарні біржі класифікуються за такими ознаками, як:

- вид біржового товару;
- переважний вид здійснення біржових угод;
- характер роботи (форма участі відвідувачів у біржових торгах);
- рівень спеціалізації (номенклатура товарів – об'єктів біржового торгу);
- місце у світовій торгівлі і регіон дії (сфера діяльності);
- принцип організації (роль держави у створенні бірж);
- організаційно-правова форма здійснення діяльності.

Слід виділити деякі особливості біржової торгівлі саме в Україні. Так, наприклад, українські товарні біржі можна віднести до бірж закритого типу, що робить їх недоступними багатьом дрібним товаровиробникам (фермерам, невеликим підприємствам з переробки сільськогосподарської продукції, виробництва товарів масового споживання тощо).

Біржова торгівля товарами та послугами – це одна з форм організованого споживчого ринку, ступінь впорядкованості якого відображається, перш за все, в ЗУ «Про товарну біржу» (10.12.1991 р., із змінами та доповненнями) і правилах торгівлі. Товарна біржа діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власний розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках, печатку із своїм найменуванням.

Основними функціями товарної біржі, що відображають економічну роль біржової торгівлі в сучасних реаліях, є:

- організація біржових зборів для проведення гласних публічних торгів;
- розробка біржових контрактів;

- виявлення і фіксування цін (котирування), цінопрогнозування та ціноутворення;
- хеджування (біржове страхування);
- гра на різниці цін (спекулятивні операції);
- біржовий арбітраж;
- гарантування виконання біржових угод;
- можливість інвестування капіталу в біржові активи;
- фінансування учасників ринкових відносин у сфері біржової торгівлі;
- надання членам біржі і клієнтам інформаційних і рекламно-видавничих послуг.

Усі угоди, які здійснюються на біржах, припускають використання стандартних договорів. На товарній біржі завжди існує можливість купівлі або продажу реального товару, незважаючи на те, що сучасні біржі в основному являють собою ринок ф'ючерсів і опціонів. Таким чином, можливість поставки товару на біржовий склад або отримання товару з біржового складу виконує важливу функцію зв'язку ф'ючерсного ринку з ринком реального товару.

У процесі розвитку світового ринкового господарства кількість товарних бірж зменшується. Одночасно відбувається процес скорочення кількості видів товарів, які є предметом біржових торгів. Якщо в період розквіту бірж на них було в обігу більше 200 видів товарів, то в наш час – близько 100.

За статистикою, в Україні більш як 500 товарних бірж: тих, які показують свою діяльність – близько 300, тих же, котрі реально працюють – усього близько 40 [5]. Основні причини занепаду біржової торгівлі в Україні полягають у сфері державного регулювання, товарного обігу і біржового бізнесу.

Більшість функцій, які сьогодні виконуються біржами у світі, в Україні навіть не зафіксовані в законі «Про товарну біржу», що розроблявся й приймався на початку 1990-х. У зв'язку із цим Міністерство економічного розвитку й торгівлі ініціює вдосконалення законодавчої бази біржового бізнесу, що істотно поліпшить якість біржової торгівлі. Для цього був розроблений проект ЗУ «Про товарний біржовий ринок», адже Україна – практично єдина країна, в якій відсутнє його ефективне державне регулювання. Міністерство вважає, що головними обов'язками товарної біржі є гарантування виконання на ній угод і моніторинг цін. Ця норма закріплена в новому законопроекті, підготовленому в рамках виконання національного плану дій на 2013 рік із впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Багате суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». У цей час проект закону спрямований до Міністерства юстиції для отримання експертного висновку.

До суб'єктів торговельного підприємництва, які функціонують у сфері оптової торгівлі, також належать оптові ринки сільськогосподарської продукції. Цей тип ринків відносно недавно з'явився в українській торгівлі і впевнено заповнив свій сегмент – ці ринки створювались з метою підвищення доступності натуральної сільськогосподарської продукції для жителів великих міст та, водночас створення умов для фермерських господарств та агробізнесу в питаннях реалізації власної продукції за вільними цінами, що встановлюються за допомогою співвідношення попиту і пропозиції [6].

Аналіз аграрного ринку України свідчить про стрімке зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства. Крім того, на ньому можна виділити такі тенденції:

- наявність великої кількості дрібних товаровиробників, які виробляють більшість овочів, фруктів, м'яса тощо;
- недостатня спрямованість товаровиробників на потреби споживачів;
- засилля неорганізованих посередницьких структур, які диктують закупівельні ціни товаровиробникам, здійснюючи при цьому багаторазовий перепродаж товарів;
- відсутність офіційних, стабільних та взаємовигідних зв'язків у ланцюгу «виробник – оптовий продавець – роздрібний продавець – споживач»;
- значні річні, сезонні та регіональні цінові коливання на сільськогосподарську продукцію;
- неконтрольоване розростання стихійної торгівлі, посилення тінізації обігу товарів та послуг.

Оптові сільськогосподарські ринки класифікуються за нижченазваними ознаками:

- за територією;
- за асортиментом продукції, яка реалізовується (спеціалізацією);
- за формою власності;
- за обсягом виконуваних функцій;
- за видом розподілу сільськогосподарської продукції;
- за організаційно-правовою формою.

Функціонування оптових сільськогосподарських ринків дозволить:

- повністю задовольняти потреби споживачів у якості, кількості та асортименті сільськогосподарської продукції;
- зменшити видатки споживачів;
- захистити малих та середніх виробників, забезпечивши їм рівний доступ до якісної продукції за доступними цінами;
- збільшити доходи виробників сільськогосподарської продукції;
- врівноважити пропозицію і попит, зменшити цінові коливання на продовольчому ринку;
- запровадити стандарти якості у виробництві сільськогосподарської продукції;
- забезпечити діяльність системи моніторингу кон'юнктури продовольчих ринків;
- вивести вітчизняну сільськогосподарську продукцію на світові ринки.

Ще одним досить новим явищем на українському ринку торговельних послуг, запозичених з практики торговельної діяльності європейських країн, є поява торговельних центрів. Існує значна кількість визначень, котрі характеризують торговельні центри. Найбільш точним, на думку авторів з них є наступне: «торговельний центр – це сукупність підприємств торгівлі, послуг та розваг, підібраних відповідно до концепції, що здійснюють свою діяльність у спеціально облаштованому приміщенні та перебуває у професійному управлінні як єдина функціональна одиниця» [1].

Класифікація торговельних центрів здійснюється за такими ознаками:

- за країною походження концепції;
- за зоною обслуговування;
- за видами послуг, що надаються.

Суттєве збільшення кількості торговельних центрів в останні роки на території України відображає тенденцію до їхнього поширення й популяризації. У великих містах вони починають становити конкуренцію ринкам за рахунок повторення їхніх основних принципів функціонування (поєднання торгівлі різними групами товарів, надання широкого спектра послуг, організація дозвілля тощо) на якісно новому рівні та сприяють перетворенню ринків на сучасні торговельно-сервісні комплекси.

Ринки як суб'єкти господарювання (місцеві ринки) також виконують функцію організатора торговельного процесу у сфері роздрібної торгівлі. Сучасне українське законодавство не дає чіткого визначення ринку як суб'єкта господарювання. Аналіз законодавчих актів [7, с. 1] показує, що в шести джерелах дається різне визначення ринку, тому визначено авторський підхід до законодавчого визначення, який запропоновано до впровадження в проекті ЗУ «Про внутрішню торгівлю». Автори пропонують таку редакцію визначення ринку, а саме: ринок – це суб'єкт підприємницької діяльності або його відокремлений підрозділ, що являє собою майновий комплекс, створений за рішенням органу місцевого самоврядування чи виконавчої влади на спеціально відведеній земельній ділянці, метою функціонування якого є створення належних умов продавцям і покупцям для здійснення купівлі-продажу товарів та послуг за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозиції [7].

Із законодавчих актів та думок вчених, котрі досліджують функціонування ринків в Україні та за кордоном, можна скласти узагальнену класифікацію ринків та виділити наступні класифікаційні ознаки:

- за типом населеного пункту;
- за ступенем концентрації торгівлі та сервісу;
- за ступенем господарської самостійності;
- за особливостями складу покупців;
- за масштабом;
- за потужністю;
- за конструкцією;
- за товарним профілем ринку (спеціалізацією);
- за сезонністю ринкового торгу;
- за часом роботи;
- за ступенем благоустрою;
- за режимом роботи;
- за номенклатурою та асортиментом.

Ринки як суб'єкти господарювання здійснюють торгівлю споживчими товарами повсякденного попиту – продуктами харчування, господарським приладдям, одягом, взуттям, іншими товарами побутового призначення, а також супутніми послугами – харчування, розміщення, дрібних побутових послуг (ремонт одягу, взуття, шкіргалантереї тощо).

За даними досліджень результатів діяльності ринків за 2006-2012 рр. [5; 8-10] можна виявити загальні тенденції розвитку українських ринків:

- скорочення кількості ринків та торгових місць на них;
- розростання загальної площі ринків та площі ринків, відведеної під торгівлю (торгова площа ринків);
- перерозподіл кількості торгових місць між типами торговельних споруд в бік підвищення комфортності учасників торговельно-купівельного процесу;
- приріст «неторгової» площі на ринках – ситуація коли збільшується загальна площа ринку і не збільшується (або незначно збільшується) торгова площа ринку;
- розширення «неторгової» площі торгових місць – ситуація, коли збільшується загальна площа торгового місця і не збільшується (незначно збільшується) торгова площа торгового місця;
- негативна тенденція поширення контрафактної, фальсифікованої та контрабандної продукції через торгівлю нею на ринках.

Загальну порівняльну характеристика у суб'єктів торговельного підприємництва показано в таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика суб'єктів торговельного підприємництва у сфері організації торговельних процесів

Ознаки порівняння	Найменування суб'єктів торговельного підприємництва			
	Ринки (місцеві ринки)	Оптові сільсько-господарські ринки	Торговельні центри	Біржі
1	2	3	4	5
Характер діяльності	Організатор торговельного процесу у сфері роздрібної торгівлі	Організатор і учасник торговельного процесу у сфері оптової торгівлі	Організатор торговельного процесу у сфері роздрібної торгівлі	Організатор торговельного процесу у сфері оптової торгівлі
Особливості виробничого циклу	Короткий за рахунок характеру діяльності	Короткий за рахунок характеру діяльності та об'єкту купівлі-продажу	Короткий за рахунок характеру діяльності	Короткий за рахунок некомерційності діяльності
Структура бізнес-процесів	Відсутність бізнес-процесів закупівлі, складування, сортування, зберігання та продажу			Можлива наявність логістичних бізнес-процесів

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5
Особливості процесу формування доходів	Доходи від оренди + доходи від надання додат-	Доходи від оренди + доходи від надання додат-	Доходи від оренди + доходи від надання додаткових послуг	Доходи від надання біржових послуг

	кових послуг	кових послуг + товарообіг		
Особливості формування витрат	Високий рівень стартових інвестиційних витрат порівняно з рівнем поточних витрат на здійснення діяльності			
Особливості складу матеріально-технічної бази	Жорстка регламентованість наявності, складу та структури матеріально-технічної бази	Рівень та розвиток матеріально-технічної бази контролюється та регламентується тільки власником	Рівень та розвиток матеріально-технічної бази регламентується специфікою бізнес-процесів	
Особливості складу персоналу	Бінарна структура персоналу – наявні тільки управлінський та обслуговуючий персонал	Структура персоналу, характерна для торговельних підприємств	Бінарна структура персоналу – наявні тільки управлінський та обслуговуючий персонал	
Наявність служб державного контролю	Обов'язкова присутність служб державного контролю в процесі торгівлі	–	–	
Особливості державного регулювання	Законодавче обмеження рентабельності орендних операцій для ринків	–	Характерні для некомерційних організацій	
Особливості ціноутворення	Державне втручання в установлення цін на орендні послуги та додаткові послуги ринків та вільне ціноутворення на об'єкти купівлі-продажу	Вільне ціноутворення на оренду та послуги торговельного центру, а також на об'єкти купівлі-продажу	Вільне ціноутворення на біржові послуги; виявлення і фіксування ціни на об'єкти купівлі-продажу шляхом котирування	

Таким чином, дані таблиці свідчать про досить високий ступінь подібності визначених суб'єктів, але разом з тим вони мають досить суттєві розбіжності. Відмінності виникають через особливості характеру діяльності кожного з них та особливості державного регулювання і контролю за діяльністю.

З даних таблиці видно, що найбільш подібними є місцеві ринки та оптові сільськогосподарські ринки, оскільки вони належать до одного типу суб'єктів та мають багато спільних ознак і принципів діяльності. Основні відмінності між ними спостерігаються через те, що оптові сільськогосподарські ринки можуть здійснювати власну торговельну діяльність, тобто діяти як самостійні торговельні підприємства. У цьому випадку на них виникає власний товарообіг, що спричиняє інший принцип формування доходів, витрат і прибутку.

Також значна схожість спостерігається між ринками та торговельними центрами, оскільки вони збігаються за характером та змістом своєї діяльності.

Основний зміст діяльності цих суб'єктів – це надання орендних послуг для суб'єктів господарювання, котрі здійснюють торговельну діяльність. Сучасні ринки рухаються своєму розвитку, ускладнюються в своїй структурі та дивесифікують пропозицію послуг, перетворюючись на сучасні торговельно-сервісні комплекси. Таким чином, торговельні центри являють собою удосконалену форму ринків, а відмінності обумовлені значно меншим державним контролем їхньої діяльності.

Найбільш специфічним суб'єктом торговельного підприємництва у сфері організації торговельних процесів є, на погляд авторів, товарна біржа. Незважаючи на те, що цей суб'єкт господарювання з юридичної точки зору належить до ринків, він має суттєві відмінності від них майже за всіма вказаними ознаками. У першу чергу, це пояснюється багатоплановою роллю, яку відіграє біржа як невід'ємна складова оптової торгівлі і ринкової інфраструктури загалом. Унікальність цього суб'єкта торговельного підприємництва проявляється також в можливості переміщення та організації діяльності у сфері електронної торгівлі [11].

У сучасних реаліях неможливо уникнути ще однієї глобальної тенденції, що стає властивою для сфери торгівлі – професійному використанню активних соціальних медіа для досягнення бізнес-цілей за допомогою контенту користувачів [12]. Це, по-перше, геотаргетинг (англ. geo targeting), що використовується у веб-розробці та інтернет-маркетингу як метод надання відвідувачу змістовної інформації, що відповідає його географічному розташуванню. Регіональна прив'язка дозволяє сайту перебудовувати контент для різних регіонів. Наприклад, Google використовує регіональну прив'язку для спрямування користувачів www.google.com в спеціальні домени окремих країн, і така підміна за IP вважається цілком припустимою практикою. По-друге, інтеграція комунікацій в соціальних медіа з традиційними онлайн- та офлайн-інструментами для просування товарів і послуг. Присутність в інтернет-середовищі сприяє налагодженню діалогу між користувачем і компанією, на відміну від монологу, який притаманний зовнішній, теле-, SEO, банерній або контекстній рекламі. Новітні тенденції та технології не повинні обходити суб'єкти підприємництва у сфері організації торговельних процесів і має активно впроваджуватись у життя для підвищення ефективності їхньої діяльності.

Восени 2013 року склались сприятливі умови для укладання договору з Євросоюзом про асоційоване членство та зону вільної торгівлі [13], що, у разі здійснення, має визначити новий курс зовнішньої політики України. Це підштовхне український уряд до прискорення процесів реформування усіх аспектів суспільного життя, зокрема національної економіки.

Таким чином, Україна підтвердить свої наміри ні за яких умов не звертати з шляху європейської інтеграції.

Список літератури / References:

1. Торговельне підприємництво: теорія та практика: монографія / за ред. Л.О. Лігоненка. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 304 с.
Ligonenko, L.O. (2012), *Torhovelne pidpriemnytstvo* [Commercial Activities], KNTEU, Kiev, Ukraine, 304 p.

2. Бевз О.П. Економіко-організаційні основи біржової торгівлі: навч. посіб.: в 2 ч. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова. – К.: КНТЕУ, 2005. – 1 ч. – 215 с.
Bevz, O.P. and Skotnikova, M.M. (2005), *Ekonomiko-orhanizatsiini osnovy birzhovoi torhivli* [Economic and organizational principles of stock trading], part 1, KNTEU, Kiev, Ukraine, 215 p.
3. Комерційна діяльність: підручник / за ред. В.В. Апопії. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 588 с.
Апопії, V.V. (2008), *Komertsiiina diialnist* [Commercial activity], Znannia, Kiev, Ukraine, 588 p.
4. Бевз О.П. Економіко-організаційні основи біржової торгівлі: навч. посіб.: в 2 ч. / О.П. Бевз, М.М. Скотнікова, Т.Б. Кушнір. – К.: КНТЕУ, 2006. – 2 ч. – 155 с.
Bevz, O.P., Skotnikova, M.M. and Kushnir, T.B. (2006), *Ekonomiko-orhanizatsiini osnovy birzhovoi torhivli* [Economic and organizational principles of stock trading], part 2, KNTEU, Kiev, Ukraine, 155 p.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Держ. ком. статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
Statistical information [Electronic resource], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Харук К.Б. Формування стратегії інноваційного розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.0004 / Харук Катерина Богданівна; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. комерц. акад. – Львів, 2011. – 20 с.
Haruk, K.B. (2011), “Forming a strategy of innovative development of wholesale markets of agricultural products”, Abstract of Ph.D. dissertation, Lviv. comerts. akad., Lviv, Ukraine, 20 p.
7. Спащенко Г.М. Нормативний підхід до тлумачення поняття «ринок як суб’єкт господарювання» // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2013. – № 2 (13). – С. 64-72.
Spashcenko, G.M. (2013), “Normative approach to interpretation of the notion “market as subject of the management”, Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Ekonomichna teoriia ta pravo, no. 2 (13), pp. 64-72.
8. Спащенко Г.М. Стан та перспективи розвитку сучасних українських ринків / Г.М. Спащенко // Економічний аналіз. – 2013. – Вип. 12. – Тернопіль: ТНЕУ. – С. 65-70.
Spashcenko, G.M. (2013), “Condition and prospects of the development modern ukrainian market”, Ekonomichnyi analiz, no. 12, pp. 65-70.
9. Развитие внутренней торговли: Украина, Россия, Беларусь: монография / Под ред. А.А. Шубина, А.А. Садекова. – Донецк: ДонНУЭТ, 2009. – 550 с.
Shubin, A.A. and Sadekov A.A. (2009), *Razvitiie vnutrennei trgovli: Ukraina, Rossiia, Belarus* [The development of internal trade: Ukraine, Russia, Belarus], DonNUET, Donetsk, Ukraine, 550 p.

10. Донець Л.І. Моніторинг стану та особливостей розвитку мережі ринків у Донецькій області / Л.І. Донець, А.Ю. Шмарова // Торгівля і ринок України. – 2009. – № 28. – С. 61-67.
Donec', L.I. and Shmarova, A.Y. (2009), "Monitoring the condition and particularities of the development to network market in Donetsk area", *Torhivla i rynok Ukrainy*, no. 28, pp. 61-67.
11. Шалева О.І. Електронна комерція: навч. посіб. / О.І. Шалева. – К.: Центр навч. л-ри, 2011. – 216 с.
Shaleva, O.I. (2011), *Elektronna komertsiiia* [E-commerce], Tsentr navch. literatury, Kiev, Ukraine, 216 p.
12. Максимюк К. С. Новый Интернет для бизнеса / К. Максимюк. – 2-е изд. – М.: Эксмо, 2011. – 224 с.
Maksimiyk, K.S. (2011), *Novyi Internet dla biznesa* [New Online Business], Eksmo, Moscow, Russia, 224 p.
13. Сивоконь П. Дорога на Запад / П. Сивоконь // Инвестгазета. – 2013. – № 35. – С. 12-14.
Sivokon', P. (2013), "Road to the West", *Investgazeta*, no. 35, pp. 12-14.

Цель. Целью данной статьи является исследование и сравнительный анализ принципов и характера деятельности субъектов предпринимательской деятельности, действующих в сфере организации (содействия) торговых процессов.

Методика. В процессе исследования использованы методы теоретического обобщения и сравнения (для определения субъектов предпринимательской деятельности, тенденций развития и основных характеристик деятельности), системного анализа (для выделения принципиальных признаков сравнения деятельности субъектов предпринимательства в сфере организации торговых процессов), анализа и синтеза (для характеристики субъектов торгового предпринимательства по определенным признакам).

Результаты. В процессе проведенного исследования определены четыре типа субъектов предпринимательства, действующие в сфере организации торговых процессов, дано определение каждого из них, проанализированы последние тенденции развития каждого исследуемого субъекта. Выявлено сущностные признаки сравнения, по которым проводилось исследование, и осуществлен сравнительный анализ субъектов предпринимательства в сфере организации торговых процессов. В результате выявлены общие и отличительные черты рассматриваемых субъектов.

Научная новизна. Обоснована авторская позиция относительно выбора понятийного аппарата экономических категорий исследуемой проблемы. Выявлены основные причины, факторы и особенности развития количественных и качественных параметров субъектов торгового предпринимательства. Выделены существенные признаки для проведения сравнительного анализа объектов исследования с целью гармонизации элементов отечественной рыночной инфраструктуры в соответствии с европейскими нормами. Раскрыты тенденции, диспропорции и противоречия, сложившиеся в сфере организации торговых процессов в ходе ее реформирования.

Практическая значимость. Полученные результаты позволяют четко понять принципиальные особенности функционирования специфических субъектов торгового предпринимательства для более полного использования информации с целью повышения эффективности деятельности каждого из определенных объектов исследования и развития торговой инфраструктуры страны в целом.

Ключевые слова: субъекты торгового предпринимательства, товарные биржи, оптовые рынки сельскохозяйственной продукции, торговые центры, рынки (местные рынки).

Objective. The object of this article is study and comparative analysis of the principles and nature of the businesses that operate in organization (promotion) trading processes.

Methods. During the research were used methods of theoretical generalization and comparison (to determine undertakings trends in their development and main characteristics of activity), systems analysis (to highlight fundamental features comparison of business entities in the field of trade processes), analysis and synthesis (to describe the subjects of commercial Activities on certain grounds).

Results. In the course of the study were identified four types of entities that operate in the field of commercial processes, the definition of each, analyzes recent trends in each study subject. Were revealed comparison fundamental features, which were analyzed and comparative analysis of entities in the sphere of trade processes was made. The result revealed common features of the analyzed entities.

Scientific novelty. The author's position on the selection of the conceptual apparatus of economic categories investigated problem was proved. The basic causes, factors and features of quantitative and qualitative parameters of commercial business enterprise were revealed. There were highlighted important features for a comparative analysis of the objects of study in order to harmonize the elements of domestic market infrastructure in line with European standards. In the result were revealed trends, disparities and contradictions that emerged in the area of trade.

Practical value. These results give the opportunity for clear understanding of the principal features of the specific subjects of commercial enterprises for better use of features to improve the efficiency of each of the identified objects of research and development of trade infrastructure in general.

Key words: trade business, commodity exchanges, agricultural products wholesale markets, shopping centers, markets (local markets).

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. Азарян О.М. Дата надходження рукопису 15.10.2013 р.